

УДК 347.1

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

THE RIGHT OF ACCESS TO PUBLIC INFORMATION AS PART OF THE MORAL RIGHTS OF AN INDIVIDUAL

Паліюк В.П.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Миколаївського інституту права*

*Національного університету «Одеська юридична академія»,
заслужений юрист України,
суддя апеляційного суду у відставці*

Аналізується відповідне українське законодавство. Досліджується зміст поняття «публічна інформація». Окреслюються суб'єкти відносин у сфері доступу до публічної інформації. Зосереджена увага на принципах забезпечення доступу до публічної інформації.

Ключові слова: особисте немайнове право, фізична особа, публічна інформація, суб'єкти відносин у сфері доступу до публічної інформації, принципи забезпечення доступу до публічної інформації.

Анализируется соответствующее украинское законодательство. Исследуется содержание понятия «публичная информация». Раскрываются субъекты отношений в сфере доступа к публичной информации. Обращено внимание на принципы обеспечения доступа к публичной информации.

Ключевые слова: личное неимущественное право, физическое лицо, публичная информация, субъекты отношений в сфере доступа к публичной информации, принципы обеспечения доступа к публичной информации.

The relevant Ukrainian legislation is analyzed. We study the concept of «public information». Subjects of relations in the field of access to public information are disclosed. It is paid an attention to the principles of access to public information.

Key words: moral rights, individual, public information, the subjects of relations in the field of access to public information, the principles of access to public information.

Постановка проблеми. Доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених Законом України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», та інформації, що становить суспільний інтерес, є складовою особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Правовий режим такого права має низку особливостей, які дають підстави для їх більш досконалого дослідження.

Стан дослідження. ЦК України «вперше на території країн колишнього СРСР вказує на місце особистих немайнових прав фізичної особи при визначенні предмета цивільного права» [5, с. 89], а за рівнем своєї «легітимності, системності та стану кодифікованості є одним із найбільш якісних та прогресивних підходів, що існують серед країн СНД» [32, с. 56].

Вказане стало можливим завдяки доктринальним дослідженням в цій сфері, наприклад, М. М. Агаркова, Ч. Н. Азімова, Д. В. Бобрової, В. І. Борисової, С. М. Братуся, В. П. Грибанова, О. В. Дзери, А. С. Довгерта, І. В. Жилінкової, О. С. Іоффе, Ю. Х. Калмикова, В. М. Коссака, О. В. Кохановської, О. О. Красавчикова, Л. О. Красавчикової, Н. С. Кузнецової, І. М. Кучеренко, В. В. Луця, Р. А. Майданика, М. С. Малєїна, М. М. Малєїної, В. Ф. Маслова, Г. К. Матвєєва, О. А. Підпригори, О. А. Пушкіна, З. В. Ромовської, В. О. Рясенцева, М. М. Сібілкова, І. В. Спасибо-Фатєєвої, Є. О. Суханова, К. А. Флейшиць, Р. Й. Халфіної, Є. О. Харитонова, Я. М. Шевченко та інших фахівців.

Вагомий внесок у розвиток загальних положень досліджуваного права, а також права на доступ до публічної інформації здійснили наступні науковці: В. В. Андрусів, О. Л. Ващук, С. П. Головатий, Р. Б. Головенко, Є. Ю. Захаров, О. М. Калітенко, Т. С. Ківалова, Б. А. Кормич, Т. А. Костецька, Д. Котляр, Г. М. Красноступ, О. О. Кулініч, М. В. Лациба, А. І. Марущак, О. В. Нестеренко, І. І. Нікітчук, В. П. Паліюк, Н. Петрова, В. В. Речицький, І. Є. Розкладай, О. Г. Солонтай, Р. О. Стефанчук, В. В. Таран, О. С. Хмара, А. Шевченко, Т. С. Шевченко, С. Шевчук, С. І. Шимон, В. Яворський, В. Якубенко, О. Яременко, Т. Г. Яцьків та інші.

Водночас, незважаючи на їх розробки, і до сьогодні існує ціла низка загальнонотеретичних та практичних питань, які мають безпосереднє відношення до: 1) розвитку законодавства України щодо права на доступ до публічної інформації; 2) розкриття змісту поняття «публічна інформація»; 3) визначення суб'єктів відносин у сфері доступу до публічної інформації; 4) дослідження принципів забезпечення доступу до публічної інформації. Відповідь на ці та інші питання складають мету цієї наукової статті.

Виклад основного матеріалу. Норми Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» є революційними, оскільки кожен має право отримати інформацію щодо рішень, які ухвалює влада від його імені. Отже, це «потужний інструмент правди, який (...) наймає владу і контролює її роботу» [13, с. 7]. Такий демократичний крок

суттєво покращує політичний імідж України. Хоча спочатку національне законодавство не відповідало європейському рівню.

1. Законодавство України щодо права на доступ до публічної інформації, з врахуванням темпоральних характеристик, «умовно поділяється на дві групи: 1) до прийняття нової Конституції України; 2) після її прийняття, оскільки положення законів та нормативно-правових актів України повинні відповідати їй» [24, с. 19].

Так, в першій групі – до прийняття нової Конституції України – зосередженні, наприклад, закони України: «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р., який частково передбачав доступ до публічної інформації, «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16 листопада 1992 р. тощо. Характерно, що суттєвий вплив на розвиток вказаного законодавства стала подія, яка пов'язана із членством України в Раді Європи, яка завдала такий «температурний вплив, правотворенню, взагалі соціальним змінам у країні, яких не знали за весь період радянської державності» [10, с. 8].

По-перше, на виконання вказаних зобов'язань була ратифікована, поміж іншого, Конвенція про захист прав і основоположних свобод (далі – Конвенція) та визнана юрисдикція Європейського суду з прав людини (далі – Євросуд) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції. Правда, спочатку Євросуд дотримувався позиції про те, що право на отримання інформації, яке закріплене в ст. 10 Конвенції, не включає кореспондуючого права на «доступ до інформації» або права на обов'язок надання такої інформації [18, с. 291]. Між тим такий погляд Євросуду недавно просунувся до ширшого розуміння цього права. Наприклад, в одній із останніх справ він зазначив, що: а) «збір інформації є важливим підготовчим кроком у журналістиці і вважається невід'ємною частиною свободи преси; б) до обов'язків держави стосовно свободи преси входить також знищення бар'єрів для виконання пресою покладених на неї функцій «сторожових псів демократії»; в) інформація, яку шукав заявник, була вже готова та доступна і не вимагала збирання ніяких даних органами державної влади. Отже, держава (...) не мала права заважати такому потоку інформації» (рішення Євросуду по справі «Угорського об'єднання громадянських свобод проти Угорщини» (2009).

По-друге, наша держава прийняла Конституцію України, норми якої, як вбачається із позитивного висновку Венеціанської Комісії Ради Європи, «цілком відповідають сукупності прав, гарантованих Конвенцією і дають надію, що ці права будуть реально імplementовані на практиці» [37]. Так, норми ст.ст. 32, 34 Конституції України значною мірою відтворюють власне зміст ст. 10 Конвенції (свобода вираження поглядів), зокрема, в «її уповноважуючій частині, і в тій частині, де встановлюються підстави можливих обмежень прав, про які в ній йдеться» [6, с. 26]. Окремі складові цього ж комплексного права прямо або опосередковано також відображені у низці ст.ст. 11, 15, 25, 63 Конституції України.

До другої групи – після прийняття нової Конституції України – в першу чергу відносяться положення ЦК України, які є основним актом цивільного законодавства України (ч. 2 ст. 4, ст. 302 ЦК України). В наступному були прийняті закони України: «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р., «Про систему Суспільного телебачення і радіомовлення України» від 18 липня 1997 р., «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23 вересня 1997 р. тощо. Значна їх кількість дала підстави для пошуку варіантів систематизації. Так, одна група дослідників вважає за доцільне створити відповідний кодекс [8, с. 72-73; 36, с. 90], інша – вказує на необхідність уніфікації цього законодавства [31, с. 131; 35, с. 97], а третя – аргументує відгалуження його в інформаційне право [7, с. 18].

Тоді як Закон України від 2 жовтня 1992 р. «Про інформацію», на відміну від нового законодавства, «швидко вичерпав свій потенціал і вже не відповідав потребам суспільно-політичного та громадського життя. Він суттєво розходився з міжнародними і, зокрема, європейськими стандартами забезпечення доступу населення до урядової та іншої офіційної інформації» [28, с. 161-162]. Тому були всі підстави для прийняття нових законів, які безпосередньо регулюють правовідносини в сфері доступу до публічної інформації.

2. Поняття «публічна інформація» знайшло відображення у ч. 1 ст. 1 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», які «складають три важливі ознаки» [21, с. 75]. Так, перша ознака – «відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація» – свідчить про те, що мова йде про публічну інформацію, яка вже існує. Тому ч. 1 ст. 1 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» не вимагає у відповідь на запит про надання публічної інформації створювати певну інформацію. Однак, це не стосується обов'язку оприлюднювати і з цією метою, у разі необхідності, створювати інформацію відповідно до ст. 15 цього ж Закону.

Вказана законодавча новела знайшла відображення у судовій практиці. Наприклад, ТОВ «ППРС» звернулося до Державної податкової інспекції у Дзержинському районі м. Харкова з позовом про визнання протиправною відмову в організації відеозапису роботи комісії з розгляду заперечень на акт перевірки та надання дозволу позивачу самостійно організувати відеозапис. Між тим, в ухвалі Харківського апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2012 р., якою залишена без змін оскаржувана постанова Харківського окружного адміністративного суду від 25 жовтня 2011 р. про відмову у задоволенні позову, зазначено, що «публічну інформацію в цьому випадку вправі створювати лише суб'єкт владних повноважень, а тому її може бути надано тільки після закінчення роботи комісії».

До того ж перша ознака поняття «публічна інформація» допомагає відрізнити інформаційний запит, який здійснюється за правилами Закону України від

13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» від звернення громадян, яке регулюється Законом України від 2 жовтня 1996 р. «Про звернення громадян», та від надання правової допомоги, що передбачено Законом України від 2 червня 2011 р. «Про безоплатну правову допомогу». Між тим, на таку відмінність запитувачі публічної інформації не звертають належної уваги, а тому допускають правові помилки.

Публічна інформація завжди об'єктивована, тобто «відображена та задокументована». Тоді як до публічної інформації також відносяться «оголошені суб'єктами владних повноважень відомості, а також інформація, яка не міститься в жодному документі, але відома працівникам розпорядника і використовується в його роботі» [16, с. 43-44].

Друга ознака «публічної інформації» – «інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень» – робить акцент на те, що власне публічна інформація знаходиться в органах публічної влади.

Відомо, що «в Основному Законі визначена безпосередня залежність публічної влади від народу, від громадян, оскільки їх воля покладена в основу конституційного ладу в Україні» [29, с. 28-29]. Таким чином, суттєвою ознакою суверенітету народу, через його якісні ознаки – повновладдя і верховенство – є конституційно-правове формування розгалуженої системи публічної влади, яка при наявності суверенітету народу над суверенітетом державним «повинна гарантувати громадянському суспільству статус пріоритетного отримувача інформації» [27, с. 15]. Така ознака дає підстави вважати, що законодавство регулює порядок доступу не тільки до відкритої інформації, але й до інформації з обмеженим доступом.

Третя ознака «публічної інформації» – «інформація, ...яка знаходиться у володінні ...інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом» – веде мову про «інших» розпорядників публічної інформації, які не є суб'єктами владних повноважень. Вони перераховані у ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації».

3. Суб'єкти відносин у сфері доступу до публічної інформації, відповідно до ст. 12 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», є: а) *запитувачі публічної інформації* – фізичні, юридичні особи, об'єднання громадян без статусу юридичної особи, крім суб'єктів владних повноважень; б) *розпорядники публічної інформації* – суб'єкти, визначені у ст. 13 цього ж Закону; в) *структурний підрозділ або відповідальна особа з питань запитів на публічну інформацію розпорядників інформації*.

а) *Запитувачами публічної інформації*, в контексті цього ж Закону, не можуть бути суб'єкти владних повноважень. Це пов'язано з правовою природою

права на публічну інформацію та означає, що орган влади може звернутися із вимогою про надання інформації лише виключно у тих випадках і межах, які визначені спеціальним законом, що регулюють діяльність певного органу влади.

Наприклад, до окружного адміністративного суду м. Києва звернулася Горлівська об'єднана державна податкова інспекція (далі – Горлівська ОДПІ) з адміністративним позовом до Міністерства енергетики та вугільної промисловості України з вимогою визнати не законною відмову відповідача у наданні публічної інформації і просила зобов'язати останнього її надати. Однак, ухвалою окружного адміністративного суду м. Києва від 14 травня 2012 р. провадження по справі закрито, оскільки Горлівська ОДПІ не є суб'єктом відносин у сфері доступу до публічної інформації, а спеціальний Закон України від 4 грудня 1990 р. «Про державну податкову службу в Україні» не надає їй такого права.

б) *Розпорядниками публічної інформації*, відповідно до ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», є такі суб'єкти, які забезпечують реалізацію права на її доступ з врахуванням наступного. По-перше, «з огляду на невідповідність цивільно-правової концепції права власності нематеріальній природі інформації, яка натомість визначена об'єктом особистих немайнових прав, під «розпорядником» не можна розуміти суб'єкта, що має правомочність з розпорядження інформацією. Термін «розпорядник» лише означає, що інформація, знаходиться у фізичному контролі суб'єкта, а не те, що він має право розпоряджатися і визначати долю інформації на свій розсуд» [9, с. 203].

По-друге, поняття «розпорядники публічної інформації» охоплює суб'єктів, які мають визначені Законом України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» обов'язки щодо оприлюднення та надання публічної інформації, що знаходиться у їхньому володінні.

По-третє, у ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» міститься автономне визначення поняття «суб'єкта владних повноважень», яке відрізняється, наприклад, від аналогічної дефініції, яке викладене у п. 7 ч. 1 ст. 3 КАС України. Зокрема, відмінність полягає у тому, що відповідні норми КАС України згадують про «посадових чи службових осіб», які не є суб'єктами владних повноважень та розпорядниками в розумінні Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації». Отже, за правилами цього Закону не можуть бути розпорядниками публічної інформації народні депутати України, депутати місцевих рад та Верховної Ради АРК, сільський, селищний, міський голова, судді, прокурори, державні виконавці тощо.

Поняття «суб'єкти владних повноважень», в контексті ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», охоплює органи державної влади, яка поділяється на законодавчу, виконавчу та судову. Слід наголосити, що судова влада – це «вид державної влади» [33, с. 283], яка здійсню-

ється лише судами при «відправленні ними правосуддя» [25, с. 134]. Вона виражає державну волю і в тому, що судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України, а тому «система загальних судів та Конституційний Суд України, як органи державної влади, в цілому відносяться до суб'єктів владних повноважень» [20, с. 223].

в) *Структурний підрозділ або відповідальна особа* з питань запитів на публічну інформацію розпорядників інформації, які організують доступ до публічної інформації, якою володіє розпорядник інформації, є однією з гарантій забезпечення права на інформацію (ст.ст. 3, 14, 16 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» та ст. 6 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про інформацію»).

4. Принципи забезпечення доступу до публічної інформації. Взагалі «принципи» (лат. – *principium*) означає «початок, походження, першопричина, першоджерело, основа», а аналіз його змісту [1, с. 941; 3, с. 431; 17, с. 483] показує, що найбільш відповідним в контексті теми дослідження є лише дві дефініції: а) принцип як основна особливість організації і функціонування чого-небудь; б) принцип як керівне правило поведінки когось-небудь.

В правовому контексті «принципи» характеризуються як «вихідні керівні засади, відправні установлення, що виражають сутність права і випливають з ідей справедливості та свободи, визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи» [2, с. 197]. Тому цілком справедливо вважають, що принципи стають основою права, включаються в його зміст, відображають сутність права і основні зв'язки, які реально існують в правовій системі.

До того ж, принципи права ще називають «стержнем правової матерії» [30, с. 240], які є орієнтиром міжнародно-правових стандартів, зокрема, щодо доступу громадян до інформації. Положення ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права були взяті за основу для «низки міжнародних принципів, які ясно і точно викладають способи, за допомогою яких держави можуть досягти максимуму відкритості» [12, с. 8 – 20]. В свою чергу, Комітет Міністрів Ради Європи у 1982 р. прийняв декларацію, за якою держави-члени Ради Європи зобов'язалися проводити політику відкритої інформації у державному секторі, яка включає доступ до інформації, з метою покращення її розуміння суспільством [19, с. 69].

Що торкається принципів державної інформаційної політики України, то під ними розуміють основоположні ідеї, засади, що є підґрунтям для поведінки усіх учасників інформаційних правовідносин, діяльність яких регулюється законодавством України [14, с. 21]. Зокрема, ст. 3 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про інформацію» виокремлює основні принципи державної інформаційної політики. Один із таких принципів – *забезпечення доступу кожного до інформації* – знайшов більш детальне відтворення у

ст. 4 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації».

Так, перший принцип – *прозорість та відкритість діяльності суб'єктів владних повноважень* – забезпечення доступу до публічної інформації розкривається через його складові. Зокрема, «прозорість» розуміється, як: «прозорливий», «очевидний, легко зрозумілий», «доступний для сприймання; зрозумілий, ясний» [3, с. 485; 17, с. 529; 1, с. 971], а «відкритість» – це «доступний для всіх бажаючих», «можливість всім спостерігати», «нічим не прикритий зверху або з боків» [4, с. 732; 17, с. 406; 1, с. 131].

Тоді як, за п. 1 ч. 1 ст. 4 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», «прозорість» – це функціональна характеристика органів державної влади та органів місцевого самоврядування, яка визначається: 1) рівнем обізнаності громадян стосовно сутнісних проявів матеріальної і процесуальної сторони їх діяльності; 2) зрозумілості широкій громадськості її обумовленості, змісту і сенсу; 3) виявляється у тому, що окремі громадяни та/або їх колективи, на які поширюється, або яких так чи інакше стосується рішення або дії органу публічної влади мають бути найповніше обізнані про них і те, яким чином вони будуть здійснені.

Стосовно ж правового визначення «відкритості», то це «основний принцип доступу до офіційної інформації. Інформація про діяльність органів влади всіх рівнів повинна бути відкритою й загальнодоступною. Значення гарантованого доступу до офіційної інформації полягає у: а) відкритості і ясності політичного володарювання; б) зниженні можливостей для корупції; в) утвердженні традиції звіту перед громадськістю» [11].

Таким чином, викладений вище перший принцип – *прозорість та відкритість діяльності суб'єктів владних повноважень* – забезпечення доступу до публічної інформації підкреслює, що громадяни є не тільки об'єктом, але й суб'єктом формування та реалізації публічно-управлінських впливів [23, с. 74]. Позаяк, закритість інформації про дії влади створює загрозу узурпації державної влади або зловживання нею.

Другий принцип забезпечення доступу до публічної інформації – *вільне отримання та поширення інформації, крім обмежень, встановлених законом* – розвиває перший принцип і ґрунтується на концепції свободи вираження поглядів. Для правильного розуміння цього принципу «його необхідно тлумачити системно разом зі ст. 6 та ч. 4 ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» [16, с. 57].

Цей же принцип визначає презумпцію максимального оприлюднення, яка, з однієї сторони, полягає в тому, що вся інформація, яку зберігають суб'єкти владних повноважень, підлягає оприлюдненню. Більше того, суб'єкти владних повноважень повинні за своєю власною ініціативою і тоді, коли є доречним, вживати необхідних засобів для оприлюднення такої інформації, яка є в їхньому розпорядженні.

Третій принцип забезпечення доступу до публічної інформації – *рівноправності, незалежно від ознак раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак* – має такі складові, як «рівність» та «рівноправність». Однак, вказані дефініції, в контексті п. 3 ч. 1 ст. 4 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», не тотожні поняття, оскільки відображають різні явища. Так, «рівність» людей – це фактична, реальна однаковість їхніх соціальних можливостей у використанні прав та свобод людини, а також у виконанні соціальних обов'язків. Тоді як, «рівноправність» – це однаковість, тобто рівність, прав людини і громадянина у всіх і кожного. У свою чергу, вона поділяється на загальносоціальну та юридичну. Загальносоціальна рівноправність – це однаковість основних прав і свобод кожної людини. Юридична рівноправність – це однаковість, рівність юридичного статусу державно-правоздатних суб'єктів, насамперед рівність їх основних (конституційних) прав та юридичних обов'язків. Інакше кажучи, загальносоціальна рівноправність полягає у фактичній, «матеріальній» рівності прав і свобод людини, а юридична рівноправність – у формальній рівності юридичних прав і свобод [26, с. 113-114].

Положення ст. 24 Конституції України, яка логічно продовжує вихідну засаду про те, що усі люди є вільні і «рівні» у своїй гідності та правах (ст. 21), додатково наголошують, що громадяни мають «рівні» конституційні права і свободи та є «рівними» перед законом. Вважається, що «рівність перед законом – це рівність, заснована на законі. Вона, зокрема, допускає: а) визнання прав, свобод та обов'язків за всіма людьми на рівних підставах; б) розповсюдження дії закону на всю територію держави і на всіх осіб, які на ній знаходяться; в) рівні правові гарантії прав та свобод» [34, с. 231].

Тому цілком обґрунтовано в п. 3 ч. 1 ст. 4 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації» зазначається, що доступ до публічної інформації здійснюється при дотриманні принципу «рівноправності», незалежно від ознак раси, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак [22, с. 56]. Будь-яка відмінність, неприпустимість або перевага, які здійснюються на підставі перерахованих вище ознак та приводять до знищення або порушення рівності можливостей чи поводження, – є дискримінацією.

Висновок. Закон України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації», як свідчить світовий рейтинг, визнаний експертами одним з найкращим у світі (9 місце серед аналогічних законів у 89 країнах світу). Між тим в нашій державі право на доступ до публічної інформації, як складова особистого немайнового права фізичної особи, продовжує порушуватися, оскільки «рівень корупції в Україні, що є породженням надмірної секретності в Україні, залишається також одним з найвищих» [15, с. 246]. Тоді як свобода інформації та доступ до неї є наріжним каменем демократичного, вільного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
2. Вороніна М. А. Принципи права. В кн. : Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України О. В. Петришина. – Харків : Право, 2009. – 584 с.
3. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : В 4 т. – М. : Рус. яз., 2000. – Т. 3 : П. – 2000. – 555 с.
4. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : В 4 т. – М. : Рус. яз., 2000. – Т. 2 : И–О. – 2000. – 779 с.
5. Довгерт А.С. К истории современной кодификации личного неимущественного права в Украине. В кн. : Личные неимущественные права: проблемы теории и практики применения : сб. статей и иных материалов / под ред. Р. А. Стефанчука. – К. : Юриком Интер, 2010. – 1040 с.
6. Жуковська О. Право на свободу слова та інформації в українському законодавстві та судовій практиці (деякі аспекти проблеми) // Адвокат. – 2001. – № 4–5. – С. 25–33.
7. Копылов В. А. Информационное право : учебное пособие. – М. : Юристъ, 1997. – 472 с.
8. Костецька Т. А. Джерела інформаційного права України: поняття, система, особливості // Часопис Київського університету права. – 2007. – № 3 – С. 68–73.
9. Котляр Д. Коментар ст. 13 Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації». В кн. : Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації». – К., 2012. – 335 с.
10. Литвин В. Україна й Європейський суд з прав людини: витоки та проблеми взаємодії (виступ на міжнародній конференції) // Право України. – 2011. – № 7. – С. 6–10.
11. Мельник Г. С. Доступ до информации: ситуация в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.if.pu.ru>.
12. Міжнародні стандарти забезпечення свободи слова : збірник публікацій міжнародної організації «Артикль-19». – К. : Міленіум, 2003. – 140 с.
13. Мірошниченко Ю. Про коментар. В кн. : Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації». – К., 2012. – 335 с.
14. Мосенко Ю. Щодо питання основних засад державної інформаційної політики України // Господарство, підприємство і право. – 2009. – № 10. – С. 20–23.
15. Нестеренко О. Інформація в Україні: право на доступ. – К. : «Акта», 2012. – 306 с.
16. Нестеренко О. Коментар розділу I Закону України від 13 січня 2011 р. «Про доступ до публічної інформації». В кн. : Науково-практичний коментар до Закону України «Про доступ до публічної інформації». – К., 2012. – 335 с.
17. Ожегов С. И. Словарь русского языка: Ок. 57000 слов / Под ред. докт. филол. наук, проф. Н. Ю. Шведовой. – М. : Рус. яз., 1984. – 797 с.
18. Паліюк В. П. Доступ до публічної інформації в практиці Європейського суду з прав людини. В кн. : Правове життя сучасної України : матеріали Міжнародної наукової конференції професорсько-викладацького складу, 20-21 травня 2011 р., м. Одеса. Т. 2 / відп. ред. д-р юрид. наук В. М. Дрьомін // Національний університет «Одеська юридична академія». – О. : Фенікс, 2011. – 478 с.
19. Паліюк В. П. Загальні питання щодо поняття принципів забезпечення доступу до публічної інформації. В кн.: «Верховенство права та правова держава» : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 18-19 травня 2013 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. – 204 с.
20. Паліюк В. П. Органи судової влади – суб'єкти владних повноважень у сфері доступу до публічної інформації. В кн. : Новітні наукові дослідження держави і права – 2011 : збірник наукових праць. – Том 1 / за ред. С. В. Ківалова, В. О. Тулякова, О. В. Козаченка. – Миколаїв : Іліон, 2011. – 300 с.
21. Паліюк В. П. Поняття «доступ до публічної інформації» в контексті Закону України від 13 січня 2011 року «Про доступ до публічної інформації». В кн.: «Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 13-14 квітня 2013 р. – у 2-х частинах. – К.: Центр правових наукових досліджень, 2013. – Ч. I. – 120 с.
22. Паліюк В. П. Принципи забезпечення доступу до публічної інформації на підставі статті 4 Закону України від 13 січня 2011 року. В кн. : «Громадянське суспільство в Україні: проблеми забезпечення правотворчої діяльності»: Міжнародна науково-практична конференція, м. Донецьк, 25-26 травня 2013 р. – Д. : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2013. – 120 с.
23. Паліюк В. П. Прозорість та відкритість діяльності суб'єктів владних повноважень – перший принцип забезпечення доступу до публічної інформації. В кн. : «Сучасний вимір держави і права» : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 24-25 травня 2013 р. – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2013. – 140 с.
24. Паліюк В. П. Розвиток законодавства України щодо права на доступ до публічної інформації. В кн. : «Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Харків, 6-7 квітня 2013 року. – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2013. – Ч. II. – 132 с.
25. Петришин О. В. Загальна характеристика і функції органів законодавчої, виконавчої та судової влади. В кн. : Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін. ; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПРН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф. акад. АПРН України О. В. Петришина. – Харків : Право, 2009. – 584 с.
26. Рабінович П. М., Хавронюк М. І. Права людини і громадянина : навчальний посібник. – К. : Атіка, 2004. – 464 с.
27. Речицький В. Відкритість інформації як універсальна вимога. В кн.: Свобода інформації та право на приватність в Україні. Том 1. Доступ до інформації: hic et nunc! / Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач О. Герчук. – Харків : Фоліо, 2004. – 212 с.
28. Речицький В. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» // Свобода інформації та право на приватність в Україні. Том 1. Доступ до інформації: hic et nunc! / Харківська правозахисна група; Худож.-оформлювач О. Герчук – Харків: Фоліо, 2004. – 212 с.
29. Селіванов А. Публічна влада і громадянин в умовах застосування судової адміністративної юрисдикції (проблеми теорії і практики) // Право України. – 2006. – № 9. – С. 27–31.
30. Скакун О. Ф. Теория государства и права : учебник. – Харьков : Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с.
31. Сопілко І. М. Формування підходів до уніфікації понятійно-категоріального апарату інформаційного права // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3 – С. 126–132.
32. Стефанчук Р. А. Институт личных неимущественных прав физических лиц в гражданском законодательстве Украины // Право и политика. – 2006. – № 2 (74). – С. 54–65.

33. Тацій В. Я., Грошевой Ю. М. Органи правосуддя в Україні. В кн. : Конституційне право України / За ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. М. Тодики. – К. : Український центр правничих студій, 1999. – 376 с.
34. Тодыка Ю. Н., Тодыка О. Ю. Конституционно-правовой статус человека и гражданина в Украине / Ю. Н. Тодыка, О. Ю. Тодыка. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 368 с.
35. Чубукова О. Правова основа інформатизації суспільства // Право України. – 2000. – № 4. – С. 96–99.
36. Швець М., Калюжний Р., Гавловський В., Цимбалюк В. Інформаційне законодавство України: концептуальні основи формування // Право України. – 2001. – № 7. – С. 88–91.
37. Opinion on Constitution of Ukraine adopted by the Commission at its 30th Plenary Meeting.